

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อ ส่งเสริมการรักษาศีล 5 สำหรับสถานศึกษาสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา*

A Participative Learning Management Model in Promoting the Five Precepts in Schools under Primary Education Service Area Office

พระครูโสภณสาโรภาส¹ สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย¹ และ อำนาจ บัวศิริ²

¹Phrakhrusophonsarophat, Suddhipong Srivichai¹ and Amanaj Buasiri²

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹Mahachulalongkornrajavidyalaya University

²ข้าราชการบำนาญ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

²Civil Service Pension, National office of Buddhism

¹Corresponding Author. Email: yannawat9@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการรักษาศีล 5 สำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการรักษาศีล 5 สำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และ 3) เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการรักษาศีล 5 สำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นงานวิจัยแบบผสมผสานวิธี ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการรักษาศีล 5 สำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาพรวม พบว่า มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทั้ง 6 ด้าน คือ การจัดทำหลักสูตร การวัดและประเมินผลการเรียน

การวางแผน การจัดการเรียนการสอน และสื่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการรักษาศีล 5 สำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า รูปแบบมี 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) ระบบการดำเนินการ 4) กระบวนการดำเนินการ 5) การประเมินผล และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ

3. ผลการเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการรักษาศีล 5 สำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความเหมาะสม ด้านจุดมุ่งหมาย และความเป็นไป ด้านระบบการดำเนินการ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วม; การรักษาศีล 5; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

Abstract

The purposes of this research were; 1) to study the status of participatory teaching and learning in order to promote the preservation of the 5 precepts in schools under Office of Primary Educational Service Area, 2) to develop a model of participatory teaching and learning to promote the preservation of the 5 precepts in schools under Office of Primary Educational Service Area, and 3) to propose a model of participatory teaching and learning to promote the preservation of the 5 precepts in schools under Office of Primary Educational Service Area. The mixed research methodology was used in the study.

The results of the study found that:

1. The status of participatory teaching and learning to promote the preservation of the 5 precepts in schools under Office of Primary Educational Service Area was at a high level overall. In each aspect consideration, it was found that the teaching activity was at the highest level, followed by curriculum preparation, learning measurement and evaluation, planning, learning management, and teaching media respectively.

2. Development of a participatory teaching and learning model to promote the preservation of the 5 precepts in schools under Office of Primary Educational Service Area consisted of 6 steps; 1) Principle, 2) Purpose, 3) Implementation System, 4) Implementation Process, 5) Evaluation, and 6) Conditions of Success.

3. The results of the proposed model of participatory teaching and learning to promote the preservation of the 5 precepts in schools under Office of Primary Educational Service Area indicated that the format is appropriate and possible at the highest level overall. In aspect, the appropriateness of Purpose, and the possibility of System implementation were at the highest level.

Keywords: Participative Learning Management; Promoting the Five Precepts; Schools Under Primary Education Service Area Office

บทนำ

ประเทศไทยนั้นมีการนับถือพระพุทธศาสนาเป็นเวลายาวนานโดยเป็นสถาบันหลักและเอกลักษณ์ของชนชาติไทย มีวัดเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา “บ้าน” หรือชุมชนไทย เมื่อครั้งในอดีตมี “วัด” เป็นศูนย์กลางจิตใจในการดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาการศึกษา หรือกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ แก่ชุมชน “บ้าน” หรือชุมชนจะร่วมกับ “วัด” โดยการสนับสนุนที่สำคัญจาก “โรงเรียน หรือราชการ” ร่วมกันดำเนินการในลักษณะ 3 ประสาน “บ้าน วัด โรงเรียน” หรือ เรียกโดยย่อว่า “บวร” ซึ่งในหลวงรัชกาลที่ 9 ทรงตระหนักและเห็นความสำคัญในบทบาทของ “บ้าน วัด โรงเรียน” ในลักษณะดังกล่าวนี้จึงมีแนวพระราชดำริที่จะให้ดำเนินการจัดตั้งวัดขึ้นคู่กับชุมชนเพื่อเป็นพุทธสถานในการประกอบกิจการของสงฆ์ในการสืบทอดและเผยแผ่พระพุทธศาสนา (The Ministry of Education, 2003) การสร้างคุณธรรมให้แก่เยาวชนต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทั้งจากบ้าน วัด โรงเรียน หรือที่เรียกว่า “บวร” เข้าไปมีส่วนร่วมเชื่อมโยงในการสร้างคุณธรรม รวมทั้งสื่อมวลชนและบุคคลในสังคมที่อยู่รอบตัวนักเรียน ต้องมีบทบาทสำคัญในการเป็นแบบอย่างที่ดีในการเสริมสร้างคุณธรรม ดังนั้นในกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่จะส่งผลในการพัฒนานักเรียนให้บรรลุตามเจตนารมณ์ การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายอย่างแท้จริง เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ หรือเป็นคนดีของสังคม (Chanthacham, 2013; Phrakhrupariyatidhammawong, 2017) หรือเป็นแกนหลักที่จะนำไปใช้ได้จริงในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของมนุษย์เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมของสังคมไทยปัจจุบัน (Phrakhru Sunthonkhemapinan, 2017)

ปัจจุบันมีโรงเรียนเข้าสู่โครงการโรงเรียนวิถีพุทธเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ก็ตาม แต่โดยทั่วไป ยังมีสถานการณ์ที่ชี้ให้เห็นว่า ยังไม่สอดคล้องกับแนวโรงเรียนวิถีพุทธ อย่างเต็มรูปแบบ เพราะปัญหาต่างๆ เช่น เด็กนักเรียนและเยาวชนขาดความตั้งใจ ความเอาใจใส่ต่อการเรียนการสอน ขาดเรียน มาสาย แต่งตัวไม่สุภาพเรียบร้อย ขาดความใฝ่รู้ ใฝ่เรียน หลบหนีไม่เข้าเรียน ขาดระเบียบวินัย พุดจาไม่สุภาพเรียบร้อย ขาดความเสียสละต่อประโยชน์ส่วนรวม ไม่เคารพ เชื่อฟังต่อพ่อแม่ครูอาจารย์ เด็กนักเรียนทะเลาะกัน เป็นต้น ถ้าหากบุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจที่ดีพอในกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการหลักธรรมจริยธรรมประยุกต์เข้าไปในเนื้อหาวิชาที่สอน หรือกิจกรรมการเรียนการสอน และมีบรรยากาศปฏิสัมพันธ์และกัลยาณมิตรที่ดีพอแล้วจะสามารถทำให้การเรียนการสอนเกิดผลสัมฤทธิ์ได้ (The Ministry of Education, 2003) โดยมีหลักศีล 5 (Thai Tripitaka 29/46/36) อันเป็นแนวทางเบื้องต้นเพื่อมีคุณธรรมจึงจะสามารถขัดเกลานิสัยใจคอให้มนุษย์มีความประณีตยิ่งขึ้นมีความประพฤติ และการกระทำที่ดีงามรู้จักยับยั้งชั่งใจ จะกระทำ จะพูด จะคิด ก็ต้องไตร่ตรองให้รอบคอบดีเสียก่อน (Tankeaw, 2004) เพราะฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า ศีล 5 จึงมีความสำคัญในการประพฤติปฏิบัติของคนตามปกติทั่วไปเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ควรอยู่ในท้องถิ่นที่มีความพร้อมทุกๆ ด้าน มีการเลือกบุคคลมีศีลธรรม ควรยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิตและการเรียน และการทำความดีเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการดำรงตนในสังคม (Sangsuk, 2017) เพื่อมีคุณสมบัติ

เป็นเด็กดีทั้งการปฏิบัติและการแสดงออกทางด้านกายพฤติกรรม ด้านทักษะทางสังคม ด้านคุณธรรมทางจิตใจ และด้านปัญญาความรู้ (Lalittanapatr, 2017)

สถานศึกษาระดับประถมศึกษาในปัจจุบัน ดำเนินจัดการศึกษาตามนโยบาย โดยการกำหนดแนวทางให้นักเรียนและบุคลากร มีคุณธรรมและจริยธรรม ใฝ่หาความรู้และพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ ในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ นักเรียน และสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากร สถานศึกษาซึ่งเป็นผู้ที่ให้ความสำคัญในฐานะที่เป็นผู้อบรมสั่งสอน แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชนของประเทศไทยเริ่มต้นมาเป็นระยะเวลาค่อนข้างนาน แบบค่อยเป็นค่อยไป แต่ยังพบปัญหาด้านการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษาที่มีการบริหารแบบศูนย์กลางอำนาจอยู่ที่ส่วนกลาง ในส่วนของประชาชน แนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน ยังไม่แพร่หลายไปถึงประชาชน ประชาชนมักจะคิดเสมอว่า การจัดการศึกษาเป็นเรื่องของโรงเรียน ไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้องถ้าประชาชนจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนบ้างก็เป็นเรื่องของการช่วยเหลือสนับสนุน และการอำนวยความสะดวก การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการนั้นมีน้อย (Chomchuen, 2012)

จากความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการรักษา ศิล 5 สำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษาได้นำหลักพระพุทธศาสนาไปบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน โดยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการศึกษา อันจะเป็นประโยชน์แก่เยาวชนในดำรงชีวิตประจำอยู่ได้ บนพื้นฐานความปกติสุขและทำให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคมและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการรักษา ศิล 5 สำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการรักษา ศิล 5 สำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
3. เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการรักษา ศิล 5 สำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการรักษาศีล 5 สำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีการดำเนินการดังนี้

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยทำการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการรักษาศีล 5 เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม และใช้เป็นกรอบแนวคิด

2. ศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการรักษาศีล 5 สำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยมีกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย 1) ประชากร ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และพระสงฆ์ จำนวน ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครปฐม เขต 1 และ เขต 2 รวมประชากรทั้งหมด จำนวน 4,212 รูป/คน 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และพระสงฆ์ ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยการเปิดตารางของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 354 รูป/คน จากนั้นดำเนินการสุ่มตัวอย่างของแต่ละกลุ่มของประชากรตามจำนวนสัดส่วน

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการรักษาศีล 5 สำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยมีวิธีการเก็บข้อมูลการวิจัย ประกอบด้วย การวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) ด้วยแบบสัมภาษณ์ จากนั้นทำการสังเคราะห์ข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 และผลการสัมภาษณ์เพื่อพัฒนารูปแบบ

ขั้นตอนที่ 3 เสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการรักษาศีล 5 สำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยมีวิธีการเก็บข้อมูลการวิจัย ประกอบด้วย การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบฯ โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) ด้วยแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินผล

ผลการวิจัย

1. สภาพการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการรักษาศีล 5 สำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาพรวม พบว่า มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทั้ง 6 ด้าน คือ การจัดทำหลักสูตร การวัดและประเมินผลการเรียน การวางแผน การจัดการเรียนการสอน และสื่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการรักษาศีล 5 สำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า รูปแบบมี 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) ระบบการดำเนินการ 4) กระบวนการดำเนินการ 5) การประเมินผล และ 6) เงื่อนไขความสำเร็จ

3. ผลการเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการรักษาศีล 5 สำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสม และความเป็นไปได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความเหมาะสม ด้านจุดมุ่งหมาย และความเป็นไป ด้านระบบการดำเนินการ อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

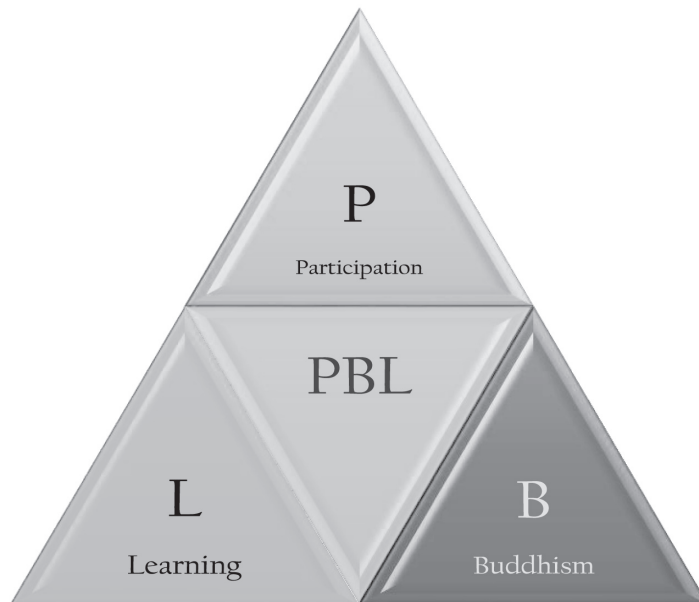
รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการรักษาศีล 5 สำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) ระบบการดำเนินการ 4) กระบวนการดำเนินการ 5) การประเมินผล 6) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยมีการประเมินรูปแบบจากการประชุมสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ ตามแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการรักษาศีล 5 สำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีความเหมาะสม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความเหมาะสม ด้านจุดมุ่งหมาย และความเป็นไป ด้านระบบการดำเนินการ อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการรักษาศีล 5 สำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานั้น ได้ทำการสังเคราะห์องค์ประกอบรูปแบบ 6 ขั้นตอน ได้แก่ หลักการ จุดมุ่งหมาย ระบบการดำเนินการ กระบวนการดำเนินการ การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ โดยรูปแบบจะประกอบด้วยองค์ประกอบด้านการจัดการเรียนการสอน 6 องค์ประกอบหลัก 82 องค์ประกอบย่อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกสสิณี ชิวปรีชา (Chiewpreecha, 2013) ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนตีประจำตำบล ควรใช้รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนตีประจำโดยครูและชุมชนเป็นหลัก โดยมีหลักการแนวคิดและวัตถุประสงค์ของรูปแบบ และองค์ประกอบของการบริหาร ประกอบด้วย การวางแผนการนำไปสู่การปฏิบัติและการประเมินผลโดยครูและชุมชนเป็นหลัก

ผลการเสนอรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการรักษาศีล 5 สำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า จากการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ได้วิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการรักษาศีล 5 สำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) ระบบการดำเนินการ 4) กระบวนการดำเนินการ 5) การประเมินผล 6) เงื่อนไขความสำเร็จ พบว่า มีความเหมาะสม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาารายด้าน พบว่า ความเหมาะสม ด้านจุดมุ่งหมาย และความเป็นไปได้ ด้านระบบการดำเนินการ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการรักษาศีล 5 สำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีกระบวนการและขั้นตอนการปฏิบัติที่เหมาะสม มีกระบวนการพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ชัดเจนจากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย (Kiatsuranon, Chiwapimai, Boonruangrutana, and Ueawong, (2011) พบว่า ผลการวิจัยได้รูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรเอกชนจังหวัดศรีสะเกษ ที่มีความสมบูรณ์ ถูกต้องเหมาะสม ปฏิบัติได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของคัมภีร์ สุดแท้ (Sudtae, 2010) และสอดคล้องกับงานวิจัยของปรีชาติ ชมชื่น (Chomchuen, 2012) พบว่า หลักการ จุดมุ่งหมาย กลไกการดำเนินการของสถานศึกษา การดำเนินการ การประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ และผลการประเมินรูปแบบตามแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ การนำหลักการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน (บวร) เข้ามาร่วมนำหลักพุทธธรรม 2 ประการ คือ หลักศีล 5 และหลักเบญจกัลยาณธรรม เข้ามารับรู้ในการจัดการเรียนการสอน อันเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนอันจะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติได้นำหลักศีลธรรมคุณธรรมไปประพฤติปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ โดยสรุปเป็น “PBL MODEL” ดังแสดงในภาพ

ภาพองค์ความรู้จากการวิจัย “PBL MODEL”

องค์ความรู้จากการวิจัย “PBL MODEL” มีคำอธิบายดังนี้

PBL MODEL เป็นการนำหลักการมีส่วนร่วมระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) เข้ามาร่วมนำหลักพุทธธรรม 2 ประการ คือ หลักศีล 5 และหลักเบญจกัลยาณธรรม เข้ามามบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

P = Participation คือ การมีส่วนร่วม เป็นการที่บุคคลในองค์กรหรือต่างองค์กร คือ ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ครู พระสงฆ์ ผู้เรียน และผู้ปกครอง ได้เข้ามามีส่วนร่วม 5 ประการ คือ 1) ร่วมคิด คือ กำหนดทิศทางนโยบาย 2) ร่วมทำ คือ ปฏิบัติ ประชุม การจัดการเรียนการสอน ชี้แจง 3) ร่วมตัดสินใจ คือ นโยบาย แผนงาน 4) ร่วมประเมิน คือ ตรวจสอบ และ 5) ร่วมรับผิดชอบ คือ แก้ไข ปรับปรุง สร้างขวัญ กำลังใจ

B = Buddhism คือ หลักพุทธธรรม 2 ประการ ได้แก่

1. หลักศีล 5 เป็นหลักปฏิบัติขั้นพื้นฐานและเป็นหลักปฏิบัติที่สำคัญสำหรับผู้ที่ยึดถือศาสนาพุทธ ควรประพฤติ ประกอบด้วย ศีลข้อ 1 การเว้นจากการฆ่าสัตว์มีชีวิต ศีลข้อ 2 การเว้นจากการลักทรัพย์ ศีลข้อ 3 การเว้นจากการประพฤติดีกในกาม ศีลข้อ 4 การเว้นจากการพูดเท็จ และ ศีลข้อ 5 การเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

2. เเบญจกัลยาณธรรม เป็นหลักธรรมอันงามที่ส่งเสริมการรักษาศีล 5 ประกอบด้วย 1) เมตตา กรุณา เป็นหลักธรรมส่งเสริมการรักษาศีลข้อ 1 2) สัมมาอาชีวะ เป็นหลักธรรมส่งเสริมการรักษาศีลข้อ 2 3) การสำรวมในกาม เป็นหลักธรรมส่งเสริมการรักษาศีลข้อ 3 4) ความมีความสัตย์ เป็นหลักธรรมส่งเสริมการรักษาศีลข้อ 4 และ 5) ความมีสติรอบคอบ เป็นหลักธรรมส่งเสริมการรักษาศีลข้อ 5

L = Learning คือ การเรียนการสอน 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) การจัดทำหลักสูตร 2) การวางแผน 3) การจัดการเรียนการสอน 4) สื่อการเรียนการสอน 5) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ 6) การวัดและประเมินผลการเรียน โดยมีการดำเนินการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการรักษาศีล 5 ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอน ด้านที่ 1 การจัดทำหลักสูตร ประกอบด้วย 1) จัดทำโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาที่อิงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรท้องถิ่น โดยบูรณาการหลักการรักษาศีล 5 กับทุกกลุ่มสาระ 2) นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยเน้นการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม 3) หลักสูตรควรกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี เก่ง และมีความสุข 4) หลักสูตรควรมีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับวัยและสภาพแวดล้อมของนักเรียน 5) หลักสูตรควรมีสาระสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้นักเรียนรู้จักการดำเนินชีวิตอย่างเพียงพอ 6) หลักสูตรในแต่ละระดับชั้นมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักคิดและแก้ปัญหาชีวิต 7) ประชุมชี้แจงคณะกรรมการ พระสงฆ์ และชุมชนเครือข่ายรับฟังความคิดเห็นและวางแผนดำเนินการร่วมกัน เพื่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง 8) จัดอบรมครูให้เข้าใจจุดมุ่งหมายโครงสร้างเนื้อหาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้หลักสูตร 9) การประเมินผลการใช้หลักสูตรในแต่ละกลุ่มวิชาเพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสม

2. การจัดการเรียนการสอน ด้านที่ 2 การวางแผน ประกอบด้วย 1) วิเคราะห์และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน 2) รับรู้แนวทางการดำเนินงานพัฒนาการส่งเสริมการรักษาศีล 5 3) กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจเพื่อพัฒนาการส่งเสริมการรักษาศีล 5 4) คิดวางแผนร่วมกัน ระหว่างบ้าน วัด โรงเรียนในการพัฒนาการส่งเสริมการรักษาศีล 5 5) วางแผนเตรียมจัดหาทุนในการดำเนินงานพัฒนาการส่งเสริมการรักษาศีล 5 6) ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นต้นแบบทางศีลธรรมเพื่ออบรมหลักศีลธรรมคุณธรรมในโรงเรียน 7) ส่งเสริมให้ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมรักษาศีล 5 ของสถานศึกษาและที่จัดโดยบุคคล ครอบครัว องค์กรทางพระพุทธศาสนา และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา 8) ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครัวชุมชน พระสงฆ์ และท้องถิ่น

3. การจัดการเรียนการสอน ด้านที่ 3 การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 1) คัดวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาด้านการเรียนการสอน 2) ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม 3) ปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนทางพระพุทธศาสนาเหมาะสมทันยุคสมัย 4) ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการ

เรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนาและส่งเสริมการรักษาศีล 5 5) จัดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและผสมผสานความรู้ต่างๆ ให้สมดุล 6) สนับสนุนการจัดบรรยากาศในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้

4. การจัดการเรียนการสอน ด้านที่ 4 สื่อการเรียนการสอน ประกอบด้วย 1) จัดหาศึกษาวิเคราะห์คัดเลือกสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน 2) จัดหาสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยและเพียงพอในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ 3) จัดหาสื่อการเรียนการสอนที่นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง 4) พัฒนาบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีความรู้ ทักษะการใช้ และการดูแลสื่อการเรียนการสอน 5) พัฒนาสื่อการเรียนการสอน โดยมุ่งเน้นพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่บูรณาการหลักพระพุทธศาสนาและส่งเสริมการรักษาศีล 5 6) นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษาในการจัดหา ผลิต ใช้ และพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

5. การจัดการเรียนการสอน ด้านที่ 5 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วย 1) จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ 2) จัดกิจกรรมประกวดเล่านิทานธรรมะ หรือนิทานชาดก 3) จัดกิจกรรมปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมที่ดีงามและค่านิยมที่พึงประสงค์ 4) จัดกิจกรรมแข่งขันตอบปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม 5) กิจกรรมเคารพธงชาติ สวดมนต์ และร่วมกล่าวคำปฏิญาณเป็นประจำ 6) กิจกรรมนอกสถานที่ เช่น พาไปเวียนเทียน ฟังเทศน์ ทำบุญตักบาตร 7) จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการส่งเสริมการรักษาศีล 5 เช่น นำนักเรียนเข้าค่ายพุทธบุตรค่ายคุณธรรม 8) การนิมนต์พระสงฆ์มาแสดงปาฐกถาธรรมที่โรงเรียนในวันธรรมสวนะหรือวันสำคัญทางศาสนา 9) สนับสนุนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้บูรณาการหลักพระพุทธศาสนาให้นักเรียนให้เข้าใจเนื้อหาสาระที่เรียน 10) จัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ (ปรโตโมสะ) ที่เป็นกัลยาณมิตรเอื้อในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ด้วยวิถีวัฒนธรรมแสงปัญญา

6. การจัดการเรียนการสอน ด้านที่ 6 การวัดและประเมินผลการเรียน ประกอบด้วย 1) พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน มีความเหมาะสมยุติธรรมในการวัดและประเมินผลการเรียนในกลุ่มผู้เรียนที่มีศักยภาพการทดสอบแตกต่างกัน 2) ส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียนการสอน โดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง 3) ส่งเสริมให้วัดผลที่สะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) จัดหาเครื่องมือและเอกสารวัดผลและประเมินผลไว้อย่างเพียงพอเพื่อการบริการและอำนวยความสะดวกในการวัดผลประเมินผลทุกครั้ง 5) ประเมินผลการสอนของครูในแต่ละปีการศึกษา เพื่อการนำผลมาปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ 6) ประเมินผลกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะ

1. กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมการนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการรักษาศีล 5 สำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ไปใช้ในสถานศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับอื่นๆ
2. กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการรักษาศีล 5 สำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ไปใช้ในสถานศึกษาระดับอื่น เพื่อสร้างแนวทางในการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการรักษาศีล 5 ที่เป็นระบบสามารถปฏิบัติได้จริงในด้านการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน
3. สถานศึกษาที่จะนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการรักษาศีล 5 สำหรับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ไปใช้ให้เกิดประสิทธิผล ควรต้องศึกษาและปฏิบัติตามคู่มือการใช้อย่างละเอียด

References

- Chanthacham, K. (2013). The Learning Management According To Threefold Training Affecting In Sathyasai School Lopburi Province. M.A. Thesis Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Chiewpreecha, K. (2013). Development of a Participative Management Model for Outstanding Sub-district Schools. *Journal of Education Studies*, 41(3), 147-159.
- Chomchuen, P. (2012). The Model of Academic Administration with the Participation of Community for School Administrative Effectiveness Primary Educational Service Area Office. *Journal of Education, Mahasarakham University*, 6(4), 112-123.
- Kiat Suranon, S., Chiwapimai, W., Boonruangrutana, S. and Ueawong, S. (2011). The Development of Participatory Model of private sector in education management of Sisaket province. *KKU Research Journal*, 10(2), 225-235.
- Lalittanapatr, W. (2017). Buddhist Method in Home School. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 2(3), 1-12.

- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka*. Bangkok: MCU Press.
- Phrakhru Sunthonkhemapinan. (2017). Buddha's Panidhana : The Panithand Project to The Goodness, *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 2(3), 43-56.
- Phrakhrupariyatidhammawong. (2017). Innovation of Buddhist Knowledge Diffusion for the development of Thai Societies towards Sufficiency Economy of E-san local scholars. *Journal of International Buddhist Studies*, 8(2), 48-59.
- Sangsuk, S. and Khammueangsaen, B. (2017). Development of Life Quality with Buddhadhamma to Students in Muban Chombueng Rajabhat University, Chombueng District, Ratchaburi Province. *Journal of MCU Peace Studies*, 5(3), 91-105.
- Sudtae, K., Wongkasem, S. and Phoglin, S. (2010). Development of Academic Administration Model for Small Sized Schools. *Rajabhat Maha Sarakham University Journal*, 4(2), 127-136.
- Tankeaw, B. (2004). *Buddhism*. (2nd ed.). Bangkok: O.A. Printing house.
- The Ministry of Education. (2003). *Wat can it absorb and manage the Education Act-national education?*. Bangkok: Printmaking.